

Yeganə Vasif qızı Qəhrəmanlı¹³
**AKADEMİK KOMMUNİKASIYADA KLASSİK RİTORİKA
 KATEQORİYALARINDAN İSTİFADƏ**

Akademik kommunikasiya hər zaman ideyaların, nəzəriyyələrin və yeniliklərin mübadiləsi və inkişafı üçün əsas vasitə olmuşdur. Bu sahədə klassik ritorikanın tətbiqi kommunikasiyanın aydınlığı, dərinliyi və effektivliyini artıran strukturlaşdırılmış bir nümunə təqdim edir. Aristotel prinsipləri əsasında formalaşan və Hegel tərəfindən zənginləşdirilən klassik ritorika inandırıcı arqumentlər qurmaq və təsirli mesajlar çatdırmaq üçün əsas vasitələrdir. Etos, pafos və loqos kimi ritorikanın əsas komponentlərinin akademik kommunikasiya ilə inteqrasiyası yalnız müəllifin və ya nitq söyləyenin etibarlılığını gücləndirmir, eyni zamanda auditoriyanı emosional və intellektual baxımdan cəlb edir.

Müasir akademik kommunikasiyada klassik ritorikanın əhəmiyyəti təkcə ənənəvi vasitələrlə məhdudlaşmır, həm də sosial media, onlayn kurslar və virtual debatlar kimi rəqəmsal platformaları da əhatə edir.

Klassik ritorikanın akademik kommunikasiya üçün önəmli kateqoriyalarına nəzər salaq: 1. *R ritorika üçbucağı - Aristotelin inandırma metodu (etos, pafos və loqos)*; 2. *R ritorik qanun (kanon)*; 3. *G. Hegelin Triada prinsipi*.

"Etos", "pafos", "loqos" terminləri ümumi ritorika üçün əsasdır. Natiqlik sahəsinə ən ciddi töhfəni Aristotel e.ə. 330-cu illərdə yazdığı və 3 kitabdan ibarət "R ritorika" adlı əsəri ilə vermişdir. Aristotel öz nitqlərində təsirli arqumentlər istifadə edən və güclü inandırma qabiliyyətinə malik natiq kimi tanınırdı. Aradan əsrlər keçsə də, onun araşdırmaları arqumentlərin inkişaf etdirilməsi sahəsində hələ də etalon olaraq qəbul olunur. Aristotelin "R ritorika"sı üç məşhur məfhumun: etos (ethos), pafos (pathos) və loqosun (logos) üzərində qurulmuşdur (4).

Etos (məna: dəvər, xarakter, səmimiyyət). Hal-hazırda dilimizdə geniş istifadə olunan "Etika" sözü etosdan törəmişdir, natiqin əxlaq və xarakterini təmsil edir. Bu sözü ilk dəfə istifadə edən Aristotela görə, dinləyicilərin etibarlı, əxlaqlı insanın nitqinə inanma və onun arqumentlərini qəbul etmə ehtimalı daha yüksəkdir. O, "R ritorika"də etosla əlaqədar bunu deyir: "Yaxşı insanlara başqalarından daha çox və daha asan şəkildə inanırıq. Xarakterin insanın sahib olduğu ən asan inandırma yolu olduğunu deyə bilərik".

Etosun mövcudluğu natiqə qarşı güvən təlqin edir. Etos natiqin inandığı və müdafiə etməyə hazır olduğudur. Bu anlayış insanın davranış normalarına əsaslanan inandırma üsullarını izah edir. Natiqin şəxsi etik keyfiyyətləri onun məruzəsinin məzmununa təsir göstərir. Yəni gözəl danışan adam əxlaqi bacarığa sahib olmalıdır. Danışanın peşəsi, ya da ictimai mənsəyi nə olursa, olsun onun əxlaqi cəhətdən hər kəsə nümunə olması şərt idi.

Pafos (emosiya) natiqin çıxışın mövzusunə münasibətdə güclü hisdir və bununla da çıxışına bütün ürəyini qoymağa hazır olmasıdır. Pafos anlayışı duyğulara əsaslanan inandırma üsuludur. Yəni natiq dinləyicilərin hislərinə təsir göstərməyi bacarmalıdır. Ritorikanın bu növü dinləyəni aldatmaq, razı salmaq, həyəcanlandırmaq ya da ovsunlamaq məqsədi daşıyırdı.

Pafos natiqin auditoriya üzərində emosional təsirdir və emosiyaların yaradılması aktıdır. Pafosun məqsədi auditoriyada nitqin hədəfinə qulluq edən xoş emosional təsir yaratmaqdan ibarətdir. Qərar almada emosiyaların rolu olduqca vacibdir. Aristotela görə, pafos inandırmanın ən mükəmməl alətidir. İnsanları yalnız məntiqə əsaslanaraq inandırmaq mümkün deyil. Çünki bu zaman dinləyicinin diqqətini cəlb etmək və dinləyici ilə natiq arasında körpü qurmaq çətinləşir.

Pafos eyni zamanda emosional zəkani təmsil edir və qarşıdakı insanların duyğularını hissetmə və təcrübədən keçirmə mənasına gəlir. *Empatiya və pafos kəlmələri eyni kökdən törəmişdir*. Empatiya ilə biz başqalarının özünü necə hiss etdiyini, ehtiyaclarını, hadisələrə baxış tərzini və nə demək istədiyini anlayırıq. Empatiyadan, yəni pafosdan tədris olunmuş kommunikasiya uğurla nəticələnmə bilməz. Natiq onu dinləyənlərin ruhunu analiz edə bilməli və onun duyğularına göz yummamalıdır.

Loqos (intellekt) öz düşüncələrini ifadə etmək üçün sözlərdir. Loqos hər şeyi dillə dəqiq şəkildə ifadə etməkdir. Bu anlayış ağıla əsaslanan məntiqi və analitik inandırma üsullarını özündə ehtiva edir.

Loqos qədim yunan düşüncə sistemində söz, nitq, düşüncə, ağıl, məna və izah mənalarnı bildirir, məntiqi və intellektual zəkani təmsil edir. Qarsı tərəfin natiqdən və ya müsahibdən gözlədiyi düzgün və məntiqli arqumentlərdir.

Beləliklə, etos nitq üçün sərait yaradır, pafos nitqin mənasını yaratma mənbəyidir, loqos isə etosun şərtləri üzərində pafosun şifahi təcəssümüdür.

Ritorikada Aristotel dövründən üzü bəri nitq predmetinin komponentləri təkcə reallıqdakı hadisələrin (fakt, təqdimat, anlayış, qanunauyğunluqların - nəzəriyyənin) ümumiləşdirmə səviyyəsinin nəzərə alınması ilə deyil, eyni zamanda onların idrakın müxtəlif sahələri ilə, yəni intellektual (*loqos* komponenti), məna və dəyər (*etos* komponenti) və emosional (*pafos* komponenti) sahələri ilə əlaqələrinə də diqqət yetirilərək müəyyənləşdirilmişdir (5).

Xarakter, emosiya və məntiq məfhumlarının üzərinə inşa edilən bu ünsiyyət bacarıqları sadəcə natiqlikdə deyil, eyni zamanda gündəlik həyatımızda da faydalı metod ola bilər. İnsanlar güvəndikləri, onları anlayən və özlərini düzgün ifadə edən şəxslərlə ünsiyyətə daha çox əhəmiyyət verirlər.

Ritorikanın ən yüksək mərhələsi olan akademik kommunikasiyada da bu terminlərdən istifadə edilir. Bu və ya digər fənlə əlaqədar olan faktlar, təqdimatlar, anlayışlar, qanunauyğunluqlar məhz loqosa aid edilir.

Etos müəllifin və adresatın məna və dəyərləri daxildir. Bunlara ümumbəşəri, milli və şəxsi dəyərlər aiddir. Bura həmçinin etik normalar da daxildir.

¹³ Bakı Dövlət Universiteti, yeqana@bk.ru

Pafos koqnitiv nitq qarşılıqlı əlaqəsi prosesində yaranan emosional vəziyyətləri ifadə edir: Bundan sonra savadlılıq ritorun əsas əlaməti hesab edilirdi.

Klassik ritorikanın akademik natiqlik üçün ən önəmli kateqoriyalarından biri ritorik qanundur. Ritorik qanun və ya kanon (kanon - yunanca kanon sözündən olub, norma, qayda - normalar və qaydalar məcmusu deməkdir) akademik çıxışın modelidir, nitq mətninin hazırlanması və bu mətn əsasında kütlə qarşısında çıxış etmə qaydalarının sistemidir. Tədqiqatçılar onu "kütlə qarşısında çıxışın modeli, alqoritmi" də adlandırırlar.

Ritorik qanun sistemi beş mərhələdən ibarətdir: invensiya, dispozisiya, elokusiya, yaddasaxlama (memoria), aksiya və ya icra.

Birinci üç mərhələ bilavasitə mətnin və onun məzmununun dərk edilməsi, hazırlanması, izahı ilə əlaqədardır.

İnvensiya (latınca-inventio - ixtira etmək, fikirləşib tapmaq) fikirlərin ixtirası, başqa sözlə, nitqin mövzusu və ya nitq məzmununu düşünüb tapmaqdır. Ritorik qanunun ilk mərhələsi olan invensiya mövzunun dəqiq izahını nəzərdə tutur.

Akademik nitqdə əsaslandırılmış fikirlər mühüm rol oynayır. Faktların, arqumentlərin məntiqi formasını "əsaslandırma" adlandırırlar. Bu zaman "məntiqi prosesi aktuallaşdırən xüsusi dil vasitələrinin mövcudluğu" vurğulanır ki, onun köməyi ilə tezis yeni xüsusiyyətlər əldə etmiş olur.

Aydın ki, bu cür fikirlərin əsas kommunikativ vəzifəsi izahetmə, sübuta yetirmə, həqiqətin üzə çıxarılması, bu və ya digər biliklərin aktuallaşdırılması yolu ilə yeni biliklərin əldə edilməsidir. Əsaslandırılmış fikirlər bilavasitə təhlil nəticələrinin əsaslandırılması mərhələsində formalaşır.

Akademik nitqdə istifadə olunan arqumentlərin təhlili hər şeydən öncə, imkan verir ki, nəzəri tipli arqumentlər, yəni qaydalar, anlayışlar və məfhumların bəzi əlamətləri haqqındakı məlumatlar onlara aid edilsin. Arqumentlərin ikinci növü eksperimental sübutlardır. Bu, təhlil fəaliyyətinin təsviridir. Dil hadisələrinin mühüm əlamətləri qeyd olunmuş arqumentləri "faktoloji arqumentlər" adlandırmaq olar.

İzahat tipli fikirlər onunla xarakterizə olunur ki, bir mətn daxilində müxtəlif növlü bir neçə arqumentdən istifadə edilir. Bununla yanaşı, arqumentlər sanki bir-birini müxtəlif səviyyələrdə, yəni nəzəri, faktoloji, eksperimental səviyyələrdə təkrarlayır. Nəyi isə izah etmək yalnız o zaman lazım gəlir ki, mövzu adresant tərəfindən anlaşılmayan və maraq doğuran kimi dəyərləndirilsin.

Kommunikasiyada öz əksini tapan tədqiqat prosesi nitqdə etibarlı biliklərin təqdim olunması, yəni anlayışların, qanunauyğunluqların (qaydaların), təhlil prose-durlarının formalaşdırılması ilə yekunlaşır, başa çatır.

Dispozisiya və ya kompozisiya (latın dilində yerləşmə deməkdir) çıxışın mətnindən və xarakterindən, nitq janrından asılı olaraq əsas müddəaları yerləşdirə bilməkdir. Çıxış zamanı bir neçə müddəanın ardıcılığını düzgün müəyyənləşdirmək nitqin uğurlu alınmasının əsas şərtlərindəndir. Bu situasiya akademik kommunikasiya üçün tipik sayılır. Buna görə də müvafiq ifadə və fikirlərin hazırlanması zamanı ritorikanın nitqin əsaslandırılması və nəticələri ilə bağlı tövsiyələrini nəzərə almaq vacibdir. Xüsusən də, arqumentlərdən istifadə zamanı müəyyən tələblərə riayət etmək lazımdır.

Elokusiya latın dilində *elequeniya* sözündəndir, nitqi bəzəmək deməkdir. Buraya dil vasitələrinin seçilməsi, poetik fikirlərin pafosla çatdırılması nəzərdə tutulur. Bu, nitq üzərində işin üçüncü mərhələsidir ki, burada natiq öz işini məntiqi cəhətdən sona çatdırır. Elokusiya natiq nitqinin ifadəliliyini tədqiq edən ritorika sahəsidir.

Ritorik sual elə bir fiqurdur ki, ondan nitq predmetinin, yəni nitqin mövzusunun daha güclü, daha aydın təsviri, eləcə də müəllifdə müəyyən emosional münasibət yaradan informasiyanın ötürülməsi məqsədilə istifadə edilir. Ritorik sual dinləyicilərin diqqətini nitqin məzmununa cəlb edir, dinləyicini düşünməyə, müzakirə olunan mövzuya daha aktiv münasibət sərgiləməyə məcbur edir. Ritorik sual sözün ciddi mənasında nəinki hər hansı fikri təsdiq və ya inkar etməli və dinləyicidən cavab tələb etməməlidir, o həm də özündə birmənalı cavabı əks etdirərək, onu dinləyiciyə çatdırmalıdır.

Memoria (latınca memarya - yaddaş deməkdir). Bu söz indi xatirə mənasında da işlənir (memuar, memorial lövhə və s.). Memoriya tələb edir ki, ritor çıxışdan əvvəl həmin mətni bir neçə dəfə xatırlamalı, fikrindən keçirməlidir.

Aksiya və ya icra. (Accio (lat. *tələffüz*, *icra*) hazırlanmış mətnin təqdim edilməsi qaydalarının nəzərə alınmasıdır. Son mərhələdə natiq auditoriya ilə təmasda olur, bütün hazırlanmış texnikaları tətbiq edir, mimika, jest, bədən hərəkətləri ilə nitq ifadə edir, auditoriya ilə əlaqə qurur.

İndi isə *akademik kommunikasiyanın model və prinsiplərinə* nəzər salaıq. Akademik kommunikasiyanın dünya təcrübəsində istifadə olunan prinsiplərindən biri XIX əsr alman filosofu G.Hegel tərəfindən əsas qoyulmuş "Triada prinsipi – tezis, antitezis, sintez" adlanır (6). Bu prinsiplə Hegel tərəfindən dialektikanın qanun və kateqoriyaları sistemləşdirilmişdir.

Triada (üçlük) qədim dövrlərdən bəri istifadə olunan klassik məntiqi üsuldur: heç də əbəs yerə deyil ki, üç komponent filosofların atalar sözlərində, miflərində və kəlamalarında tez-tez rast gəlinir (6).

Birincisi, üçlüyü xatırlamaq asandır. İkincisi, triada düşüncəni məntiqi olaraq əlverişli üç yerə ayırmaqda müəllifə kömək edir.

Nəhayət, məntiqi bölgü üç komponentin təcridini deyil, onların sistemləşdirilməsini, yəni ümumiləşdirmə və sıralamasını nəzərdə tutur. Demək olar ki, hər hansı bir ideya müəyyən səylə üç komponentə bölünə bilər. (məsələn, elmi mətnin məzmunu, ünvanı və məqsədi; və ya "Akademik yazı: proses, məhsul və təcrübə". Tezis, antitezis və sintezdən ibarət olan triada prinsipi mürəkkəb mövzuların sistemli şəkildə araşdırılmasını və təqdim edilməsini asanlaşdıraraq akademik mətnlərin və təqdimatların qurulmasında əvəzedilməz bir vasitəyə çevrilir (1). Qarşılıqlı

fikirleri sistematik şəkildə əhatə edən və onların sintezini yaradan triada prinsipi intellektual dərinliyi artırır və hərtərəfli təhlilə təşviq edir.

Triada prinsipi akademik kommunikasiya sahəsində mürəkkəb mövzuların sistemli və aydın şəkildə təqdim edilməsinə kömək edir. Aristotel və daha sonra Hegel tərəfindən inkişaf etdirilən bu prinsip yalnız elmi müzakirələrdə deyil, həm də gündəlik qərar qəbul etmə proseslərində istifadə edilə biləcək universal bir model təqdim edir. Akademik məqalələrin və nitqlərin strukturlaşdırılmasında geniş tətbiq olunan triada prinsipi, biliklərin effektiv ötürülməsi və yeni ideyaların yaradılması prosesini dəstəkləyir. Bu prinsipin əsasını təşkil edən üç komponent: tezis, antitezis və sintez düşüncə prosesini mərhələli şəkildə təşkil etməyə imkan yaradır və akademik yazının dərinlik və məzmun baxımından daha zəngin olmasını təmin edir.

Triada prinsipi akademik yazıda və nitqdə mövzunun müxtəlif aspektlərini aydın şəkildə təqdim etməyə kömək edir. Tezis bir ideyanın əsas istiqamətini təmsil edir, antitezis həmin ideyaya qarşı arqumentləri və fərqli perspektivləri təqdim edir, sintez isə bu iki fikrin birləşdirilməsi nəticəsində yaranan yeni yanaşmadır (1). Bu struktur mürəkkəb mövzuların oxucuya və ya dinləyiciyə daha asan başa düşülməsinə şərait yaradır. Məsələn, bir akademik məqalə yazılarkən ilkin olaraq tezis, yəni əsas fikir müəyyən edilir. Bu tezis əks arqumentlər vasitəsilə, yəni antitezis ilə ətraflı araşdırılır və nəhayət, hər iki yanaşma arasında bir balans yaradılaraq sintez formasında yekunlaşdırılır. Bu proses yalnız məzmunun daha dəqiq qurulmasına kömək etmir, həm də oxucunun mövzunu müxtəlif aspektlərdən anlama imkanlarını genişləndirir. Aristotelin vurğuladığı kimi, hər bir ideya, onu əhatə edən digər perspektivlərdən ayrılmazdır və onları birləşdirərək təqdim etmək auditoriyanın anlayışını dərinləşdirir.

Triada prinsipinin ən böyük üstünlüklərindən biri intellektual dərinlik yaratmaqdır. Bu prinsip hər hansı bir mövzu ilə bağlı ilkin fikirlərin (tezis) dərin təhlilini təmin etməklə yanaşı, əks arqumentlərin (antitezis) təqdim edilməsinə də şərait yaradır. Nəticədə, bu fərqli fikirlər bir sintez daxilində birləşərək mövzunun daha zəngin və kompleks bir anlayışını ortaya çıxarır. Hegelə görə, hər bir yeni fikir qarşı arqumentlərlə təkmilləşir və bu proses intellektual irəliləyişin əsasını təşkil edir. Məsələn, bir mövzu haqqında akademik müzakirə zamanı müəllif əvvəlcə öz tezisini təqdim edir. Daha sonra əks arqumentləri nəzərə alaraq müzakirənin obyektivliyini və elmi əsaslandırmasını təmin edir. Sonda hər iki fikir arasında əlaqə yaradaraq daha dərin bir anlayış formalaşdırır. Bu yanaşma yalnız akademik məqalələrdə deyil, elmi konfranslarda və debatlarda da geniş istifadə olunur. Belə bir təhlil auditoriyaya mürəkkəb mövzuları daha yaxşı başa düşmək və onları obyektiv qiymətləndirmək imkanı verir.

Triada prinsipi akademik məzmunun strukturlaşdırılmasını asanlaşdıran unikal bir mexanizmdir. Akademik yazı və nitqlər mürəkkəb mövzuları əhatə etdiyindən onların aydın və məntiqli şəkildə təqdim olunması böyük əhəmiyyət kəsb edir. Tezis, antitezis və sintez arasında qurulan əlaqə mövzunun daha yaxşı anlaşılmasına bilməsi üçün oxucuya və ya dinləyiciyə əhəmiyyətli bir bələdçilik təqdim edir. Məsələn, tədqiqat məqaləsi yazılarkən, müəllif əvvəlcə əsas tezisi təqdim edir. Daha sonra bu tezisə qarşı arqumentləri araşdıraraq mövzunun daha dərin təhlilini təmin edir. Sonda isə hər iki yanaşmanı birləşdirərək balanslı bir nəticə təqdim edir. Bu struktur məqalənin oxucular tərəfindən asanlıqla anlaşılmasına və qəbul edilməsinə kömək edir. Nəticədə triada prinsipi akademik kommunikasiya üçün həm məzmunun təşkilində, həm də ideyaların ötürülməsində effektiv bir model təqdim edir. Klassik ritorikanın akademik kommunikasiyadakı tətbiq sahələrinə nəzər salaq:

Klassik ritorika qaydaları, akademik nitqlər və çıxışların hazırlanmasında mühüm rol oynayır. Aristotelin "Ritorika" əsərində vurğuladığı etos, pafos və loqos elementləri, nəticələrin auditoriya ilə əlaqə qurmasını və onları təsir altına almasını təmin edir (4). Məsələn, bir elmi konfransda çıxış edən natiq, əvvəlcə etos vasitəsilə özünü etibarlı bir mütəxəssis kimi təqdim edir. Daha sonra pafos vasitəsilə auditoriyanın emosionalına müraciət edir və loqos vasitəsilə arqumentlərini məntiqli şəkildə əsaslandırır. Bu yanaşma akademik nitqin uğurlu olması üçün zəruridir. Etos auditoriyanın güvənini qazanır, pafos onların diqqətini cəlb edir, loqos isə natiqin dediklərini əsaslandırır.

Elmi məqalələrdə klassik ritorika qaydalarının tətbiqi, məzmunun strukturlaşdırılmasında və arqumentlərin təqdimatında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Tezis və antitezis arasındakı qarşılıqlı əlaqə məqalənin əsas arqumentlərinin daha yaxşı başa düşülməsinə kömək edir. Məsələn, bir tədqiqat məqaləsində tezis, tədqiqatın məqsədini və əsas arqumentlərini təqdim edir. Daha sonra əks arqumentlər araşdırılır, müzakirə olunur. Sonda isə sintez mərhələsində bu mövqelər birləşdirilir və yekun nəticə təqdim edilir.

Debatlarda klassik ritorika elementləri: etos, pafos və loqos nitqin təsir gücünü artıran mühüm vasitələrdir. Etos natiqin etibarlılığını təmin edir, pafos dinləyicilərin emosionalına təsir göstərir, loqos isə arqumentlərin məntiqini təmin edir. Bu qaydalar debatlarda mövqelərin müdafiəsi və müzakirə olunan mövzunun daha obyektiv şəkildə təhlili üçün əvəzəlməzdir.

Ritorika yalnız ənənəvi nitq və vaxt ilə məhdudlaşmır; müasir dövrdə rəqəmsal kommunikasiya vasitələrində də geniş tətbiq olunur. Klassik ritorikanın prinsipləri sosial media, video prezentasiyalar və onlayn kurslarda effektiv ünsiyyətin qurulmasına kömək edir. Sosial media platformalarında ritorika qaydaları, məsələlərin təsirli şəkildə təqdim olunmasında geniş istifadə olunur. Məsələn, bir paylaşımın məzmunu etos, pafos və loqos komponentləri ilə zənginləşdirilərək istifadəçilərin diqqətini cəlb edir və onların emosionalına təsir edir.

Video prezentasiyalarda klassik ritorikanın prinsipləri geniş tətbiq olunur. Məsələn, vizual vasitələr və təsirli arqumentlər vasitəsilə natiq auditoriyanı təsirləndirir. Pafos auditoriyanın emosional reaksiyasını təmin edir, loqos isə verilən məlumatların məntiqi və əsaslandırılmış olduğunu göstərir.

Onlayn kurslarda ritorika qaydalarının tətbiqi tələbələrin öyrənmə prosesini daha maraqlı və məhsuldar edir. Məsələn, natiqlik dərsləri zamanı etos, pafos və loqos komponentlərindən istifadə edilərək, tələbələrin nitq qabiliyyəti

inkisaf etdirilir. Bu vanasma tələbələrin yalnız nəzəri bilikləri deyil, həm də praktiki ünsiyyət bacarıqlarını mənimləməsinə kömək edir.

Beləliklə, etos, pafos və logos kimi klassik ritorikanın əsas elementləri, etibarın formalaşdırılması, emosional təsir altına alınması və məntiqi arqumentlərin təqdim edilməsi vasitəsilə akademik mətnlərin, təqdimatların daha təsirli və inandırıcı olmasına xidmət edir. Triada prinsipi isə tezis, antitezis, sintez yanaşması ilə kompleks ideyaların sistemli təhlilə və təqdimatına şərait yaradaraq məzmunu zənginləşdirir.

Müasir dövrdə bu klassik metodologiyalar aktuallığını qoruyaraq sosial media, onlayn təhsil platformaları və digər rəqəmsal mühitlərdə geniş tətbiq olunur. Onların integrasiyası rəqəmsal kommunikasiya keyfiyyətini artırır və auditoriyanın diqqətini cəlb etməyə imkan var. Klassik ritorika ənənəvi vanasmalarla müasir texnologiyalar arasında körpü yaradaraq akademik və gündəlik ünsiyyət strategiyalarının inkisafına mühüm töhfə verir. Klassik ritorikanın aktuallığı onun universallığı və uyğunlaşa bilən təbiətindən qaynaqlanır. Bu prinsiplərdən istifadə etməklə akademik və pəşəkar mühitlərdə auditoriya ilə daha dərin əlaqə qurmaq, ideyaları daha təsirli çatdırmaq və mənalı intellektual mübadilə yaratmaq mümkündür.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. İsmayilova M. Rəsmi-ışğuzar və akademik kommunikasiyanın funksional səciyyəsi. Bakı, 2020
2. Н. Д. Десяева. Академическая коммуникация, учебник для магистратуры, 2-е издание Москва, Юрайт, 2019
3. Bitzer, L.F. (1999). The rhetorical situation. *Philosophy and Rhetoric*, 1, 509-522.
4. Kirby, J.T. (1990). The "Great Triangle" in early Greek rhetoric and poetics. *Rhetorica*, 8(3), 213-228.
5. Kock, C. (2013). Defining rhetorical argumentation. *Philosophy & Rhetoric*, 46(4), 437-464.
6. Tindale, C.W. (2004). *Rhetorical Argumentation. Principles of Theory and Practice*. Sage.

Ключевые слова: классическая риторика, принцип триады, тезис, антитезис, синтез, этос, пафос, логос

Keywords: Classical Rhetoric, Triad Principle, Thesis, Antithesis, Synthesis, Ethos, Pathos, Logos

Использование категорий классической риторики в академической коммуникации

Резюме

В данной статье рассматривается значение принципа триады и классической риторики в академической коммуникации, с акцентом на их применение в структурировании академических текстов и презентаций. Принцип триады, состоящий из тезиса, антитезиса и синтеза, обеспечивает систематическое изучение сложных тем, способствуя ясности, интеллектуальной глубине и эффективной организации содержания. Основные элементы классической риторики — этос, пафос и логос — усиливают убедительность, создают доверие, воздействуют на эмоции и предоставляют логические обоснования. В статье также исследуется использование этих риторических принципов в современных контекстах, таких как дебаты, научные статьи и цифровые платформы, включая социальные сети и онлайн-курсы. Анализ подчеркивает, что эти универсальные методологии делают академическое общение более четким, убедительным и ориентированным на аудиторию. Объединение классических риторических подходов с современными технологическими инструментами подтверждает их актуальность как в академической, так и в повседневной коммуникации.

Utilization of classical rhetoric categories in academic communication

Summary

This article explores the significance of the triad principle and classical rhetoric in academic communication, focusing on their application in structuring academic texts and presentations. The triad principle—comprising thesis, antithesis, and synthesis—facilitates clarity, intellectual depth, and compelling content organization by enabling the systematic exploration of complex topics. Classical rhetoric elements, including ethos, pathos, and logos, enhance the communicative impact of academic writing and speaking by fostering trust, appealing to emotions, and providing logical reasoning. This paper also examines integrating these rhetorical principles into modern contexts, such as debates, scientific articles, and digital platforms, including social media and online courses. The analysis highlights how these timeless methodologies contribute to more coherent, persuasive, and audience-focused academic interactions. The study underscores their enduring relevance in academic and everyday communication by bridging traditional rhetorical frameworks with contemporary technological tools.

Rəyçi: dos. L.Ələkbərova